

FAGFORBUNDET
www.fagforbundet.no

Norsk
Tjenestemannslag

NOU 2017:5

En påtalemyndighet for fremtiden - Påtaleanalysen

Justis- og beredskapsdepartementet - HØRING

01.10.2017

Deres referanse: 15/3783

Generelt

I omtalen av bakgrunn for utredningen vises det i departementets høringsbrev til Prop.61 LS (2014-2015) *Endringer i politiloven mv.* hvor det uttales: «*Det skal foretas en utredning av om påtalemyndigheten har riktig kapasitet og kompetanse*». NOU 2017:5 skisserer 21 ulike tiltak. Fagforbundet og Norsk Tjenestemannslag har ikke noen spesifikke kommentarer til disse punktene, men vi vil knytte noen merknader til tilsyns-, kontroll- og påtalemyndighetenes kompetanse og kapasitet når det gjelder økonomisk kriminalitet. Fagforbundet og Norsk Tjenestemannslag anser brudd på arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven som økonomisk motiverte lovbrudd. Våre merknader er i hovedsak knyttet til vedlegget i NOU 2017:5, og vi er overrasket over at selve utredningen – og de 21 forslagene til tiltak - ikke i større grad tar hensyn og stilling til det som framkommer i dette vedlegget.

Merknader:

Kompetanse og kapasitet

Vedlegget i NOU 2017:5 dokumenterer tydelig svikten i både kompetanse og kapasitet. Fagforbundet og Norsk Tjenestemannslag vil imidlertid kommentere utvalgets positive holdning til delegering av oppgaver til politidistriktene, fordi vi er skeptisk til en delegering uten forutgående kompetanseheving. Politidistriktenes kompetanse i arbeidsmiljø saker rapporteres som svak – blant annet av Riksrevisjonen - og arbeidsmiljøkriminaliteten nedprioriteres i forhold til mange andre saker. Et eksempel på dette presenterer Politidirektoratet selv i rapporten *Evaluering av miljøkoordinatorrollen* (2013). Her kommer det frem at miljøkoordinatorstillingene har lavere stillingsprosent, er lavere lønnet og at det ansettes mindre erfarne ansatte i disse stillingene enn i andre koordinatorstillinger. Dessuten har ikke alle politidistriktene innlemmet arbeidet mot miljøkriminalitet i distriktenes øko-team. Etterutdanningen i arbeidsmiljøkriminalitet er avlyst i begge opptakene som er gjennomført ved Politihøgskolen. På høyskolens egne nettsider fremkommer det at grunnen til dette er manglende søknader til studiet. Dette er grunnleggende negativt for bekjempelsen av arbeidsmiljøkriminaliteten. Taushetsplikt og manglende informasjonsdeling mellom tilsyns- og kontrollatene medvirker heller ikke til kompetanseheving.

Arbeidstilsynets organisering

Arbeidstilsynet er pålagt å opptre i to ulike tilsynsroller; kontrollørrollen og veilederrollen. I dette ligger det en klassisk rollekonflikt som innebærer at Arbeidstilsynet møter kryssende forventninger i sin tilsynsvirksomhet, og som dermed kan føre til en svekkelse med hensyn til utøvelsen av begge rollene. Siden tilsynsmeldingen i 2002, St.meld.nr.17 (2002-2003), har Arbeidstilsynet lagt stor vekt på veiledningsrollen, noe som tydelig kommer fram i Arbeidstilsynets årsrapporter. Denne rollekonflikten kombinert med en stor økning i arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøkriminaliteten har medført at Arbeidstilsynets kompetanse og kapasitet på kontrollfeltet nå er ved et kritisk punkt. Fagforbundet og Norsk Tjenestemannslag foreslår at det raskest mulig vurderes et organisatorisk skille mellom Arbeidstilsynets to ulike

tilsynsroller. Et slikt organisatorisk skille vil gjøre det mulig å rendyrke og profesjonalisere hver enkelt tilsynsfunksjon.

Statistikk og anmeldelsesplikt

Riksrevisjonens rapport, *Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot arbeidsmiljøkriminalitet* - Dokument 3:15 (2015-2016) - påpeker og kritiserer særskilt politiets henleggelsespraksis i arbeidsmiljø saker. Denne henleggelsespraksisen er særdeles tydelig i vedlegget til gjeldende utredning, og i kritikken fra tilsyns- og kontrolletatene, Konkursrådet, statsadvokatens tilsyn og Juristforbundet oppfattes av Fagforbundet og Norsk Tjenestemannslag som særdeles sterk. Dette er en kritikk også fagbevegelsen er kjent med - og støtter. Vi står overfor en situasjon hvor tilsynene ikke finner det formålstjenlig å anmelde saker fordi de vet at politiet høyst sannsynlig gjør vedtak om henleggelse. Også mange tillitsvalgte unnlater å tipse tilsynene om lovbrudd fordi tipsene ikke følges opp. Dette er en negativ spiral som er i ferd med å svekke tilsyns- og kontrolletatenes og politiets legitimitet. Når rettsapparatet ikke får tilfang av saker, vil det heller ikke utvikles en rettspraksis som er i tråd med kriminalitetsutviklingen. Dermed uteblir et sentralt preventivt element. For hvert steg, fra kontroll til rettskraftig dom, skreller systemet bort de arbeidsmiljøkriminelle.

Når alvorlige straffbare forhold som kontrolletatene avdekker ikke blir politianmeldt, vil anmeldelsesstatistikken heller ikke gi et korrekt bilde av omfanget av den økonomiske kriminaliteten. Dessuten er det store svakheter i politiets statistikkføring, noen som gjør at omfanget av økonomisk motiverte lovbrudd statistisk framstår som ubetydelig. Dette kommer også tydelig fram i utredningens vedlegg. Vi vil i denne sammenhengen også vise til følgende artikler:

- Kvello, B.: *Arbeidstilsynet spør: Er det noe poeng å anmelde arbeidsmiljøkriminalitet?* Miljøkrim nr.1, 2012.
- Lingås, M.: *Effektiv bruk av overtredelsesgebyr?* Miljøkrim nr.2, 2016.
- Schjolden, J.: *Miljøkrimstatistikk.* Miljøkrim nr.2, 2015.

Når Arbeidstilsynet måles på antall tilsyn, er det fristende å velge de enkle tilsynene. Politiet, som måles på antall oppklarte saker, fristes også til å prioritere de sakene som er minst ressurskrevende. Det er da naturlig å stille spørsmål ved om disse målemetodene påvirker arbeidet mot arbeidsmarkedskriminaliteten gjensidig negativt. Fagforbundet og Norsk Tjenestemannslag mener også at tilsyns- og kontrolletatene bør ha en plikt til å anmelde alle former for alvorlig kriminalitet. Slik situasjonen er nå, vil ikke statistikkene gi et reelt grunnlag for hverken budsjettarbeid eller politiske vedtak.

Utredning av overføring av etterforsknings- og påtalehjemler til tilsynsetater

Politiets mangel på kompetanse og kapasitet når det gjelder økonomisk motiverte lovbrudd er svært bekymringsfull. Derfor er det skuffende at utvalget avviser å ta stilling til forslag om en videre drøfting av de alternativene som skisseres i vedlegget til utvalgets egen utredning. Fagforbundet og Norsk Tjenestemannslag mener at det haster å komme i gang med en tverrfaglig og grundig vurdering av hvordan etterforsknings- og påtalehjemlene best kan

plasseres og nyttes for å oppnå en effektiv bekjempelse av arbeidsmarkeds kriminalitet - en bekjempelse som resulterer i en reell preventiv effekt.

Med hilsen fra

Mette Nord
Fagforbundet

John Leirvaag
Norsk Tjenestemannslag